

Adli Tıp'a Farık-i Mümeyyizlik Muayenesi için Gönderilen Çocukların Demografik Özellikleri

İ.HAMİT HANCI^{a)}, BEYHAN EGE^{a,b)}, SÜHEYLA ERTÜRK^{a)}

^{a)} Ege Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Adli Tıp Anabilim Dalı, İzmir, Türkiye

^{b)} Adalet Bakanlığı, Adli Tıp Kurumu, İzmir Grup Başkanlığı, İzmir, Türkiye

THE DEMOGRAPHIC FEATURES OF CHILDREN SENT FOR DISCRIMINATION AND MENTAL CAPACITY

Özet

1988-1990 yılları arasında Adli Tıp Kurumu İzmir Grup Başkanlığı'na bağlı Şube Müdürlükleri ile Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı'na suç işledikleri iddiasıyla farık-i mümeyyizlik muayenesi için gönderilen çocuklara ait kayıtlar incelenmiş, değerlendirilen 2708 olgunun % 94.53'ünün erkek, % 35.41'inin 14 yaşında olduğu belirlenmiştir. İşlenen suçların % 69.60'ının mala yönelik, en sık işlenen suçun da % 62.37 ile hırsızlık olduğu, olguların % 34.56'sının gruplar halinde suç işlediği ve bu oranın özellikle mala yönelik suçlarda arttığı saptanmıştır. Uyuşturucu madde kullanma ve satma suçlarına rastlanmamıştır. Tekrarlayan suçlar arasında hırsızlık % 11.90 oranıyla ön sırayı almaktadır.

Toplam 23 çocuğun farık-i mümeyyiz olmadığı, muayeneye gelen 14 sağır-dilsizin hepsinin farık-i mümeyyiz olduğu ve yaş ortalamasının da 22.2 bulunduğu dikkati çekmiştir.

GİRİŞ

Her ne kadar "yasanın cezalandırdığı eylem suçtur" diye tanımlansa da, bu kavram genç suçluluğunda bu denli basit değildir. Zira gençler tarafından işlenen suçlar, gerek tür gerekse nedensellik açısından yetişkininkinden farklıdır (1-5).

Çocuk suçluluğu, çocuktaki anti-sosyal eğilimlerin yasa müdahalesi gerektirecek bir hale dönüşmesi biçiminde tanımlanabilir. Hukuksal açıdan çocuk sözcüğü ile henüz reşit olmamış ergenler, yani 11-18 yaş grubu kastedilmektedir (5,6). 14 yaş gerek batı ülkeleri gerekse ülkemizde en çok suç işlenen yaş olarak belirlenmiştir, ancak hüküm giyen çocuklarda 15 yaş grubu önceliği almaktadır (1,4,5,7). Gençler arasında toplu suç işleme eğilimi batı ülkelerinde daha yüksek oranda izlenmektedir.

Ülkemizde mala yönelik çocuk suçluluğunda bile örgütlü suçlara ve batıda olduğu gibi anti-sosyal faaliyetlere yönelik "gençlik çetelerine" çok az rastlanmaktadır. Hızlı kentleşme süreci içinde geleneksel kız kaçırma, kan gütme gibi suçların azalmasına kar-

karşın hırsızlık suçu hızla artmaktadır (5,8). Batı ülkelerinde de çocuk suçluluğunda en sık görülen suçların mala yönelik suçlar olduğu dikkati çekmektedir (5,9), ülkemiz genelinde polis verileri de bunu doğrulamaktadır. Ancak hüküm giymiş çocuklar arasında yapılan araştırmalar şahsa yönelik suçların ağır bastığını ortaya koymaktadır (1,4-7).

Cinsel suçların batı ülkelerine nazaran bizde daha fazla işlendiği de dikkat çekmektedir. Şahsa yönelik ve seksüel suçlarda, suçun tekrarlanma oranının mala yönelik suçlara nazaran çok düşük olduğunu da vurgulamak gerekir (2,5).

Çocuklarda cezai sorumluluk üç değişik yaş grubunda incelenmektedir. Türk Ceza Kanunu (TCK) 53. maddesine göre, fiili işlediği zaman 11 yaşını bitirmemiş olanlar hakkında takibat yapılamaz ve ceza verilemez. Ancak fiil 1 seneden fazla hapis cezasını veya daha ağır cezayı gerektiriyorsa çocuk 18 yaşını geçmeyecek surette devlet idaresindeki bir müesseseye (islahevine) konur ya da kefaletle anneye, babaya veya vasiye teslim edilir.

15 yaşını bitirmiş, 18 yaşını bitirmemiş çocuklarda TCK 55. maddesine göre indirimli ceza uygulanır. TCK 54. maddesine göre ise suç tarihinde 11 yaşını bitirmiş, 15 yaşını bitirmemiş çocuklarda farik-i mümeyyizlik (işlediği suçun anlam ve sonuçlarını kavrayabilme) araştırılır.

İşlediği suçun farik-i mümeyyizi olmayan bir çocuğun cezai sorumluluğu yoktur ve TCK 53. madde hükümleri uygulanır. Farik-i mümeyyiz olan çocuğa ise indirimli ceza uygulanır. 15 yaşını bitirmeyen sağır-dilsizler TCK 57. maddesi kapsamına girerler, cezai sorumlulukları yoktur. Bunlarda da 24 yaşına kadar TCK 53. madde hükümleri uygulanır. 15 yaşını dolduran sağır-dilsizlerde TCK 58. maddesine göre ömür boyu farik-i mümeyyizlik aranır.

GEREÇ ve YÖNTEM

Adli Tıp Kurumu İzmir Grup Başkanlığı'na bağlı Şube Müdürlükleri ile Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı'na 1988-1990 yılları arasında suç işledikleri iddiasıyla farik-i mümeyyizlik muayenesine gönderilen çocukların kayıtları incelenerek bunlar yaş, cinsiyet, suç cinsi, tekrarlayan suçlar, bireysel ve toplu suçlar, farik-i mümeyyizlik oranları yönünden değerlendirilmiş, bunun yanısıra sağır-dilsizler de suçluluk yönünden sınıflandırılmıştır.

BULGULAR

1988 yılında 50'si kız 977 çocuk, 1989 yılında 58'i kız 889 çocuk, 1990 yılında 40'ı kız 842 çocuk muayeneye gönderilmiştir. 3 yıl içinde değerlendirilen 2708 olgunun % 94.53'ü erkek, % 5.47'si kızdır. En çok suç işlenen yaş % 35.41 ile 14 yaştır (Tablo I).

Tablo I. İşlenen suçların yaşlara ve cinslere göre dağılımı.

YAŞ	1988	1989	1990	Toplam	%
11	47 E; 5 K (52)	69 E; 5 K (74)	54 E; 7 K (61)	187	6.90
12	93 E; 12 K (105)	109 E; 4 K (113)	104 E; 9 K (113)	331	12.22
13	204 E; 8 K (212)	173 E; 13 K (186)	172 E; 10 K (182)	580	21.41
14	326 E; 17 K (343)	274 E; 24 K (298)	309 E; 9 K (318)	959	35.41
15	235 E; 5 K (240)	179 E; 12 K (191)	131 E; 4 K (135)	566	20.90
11'den küçük	11 E; 2 K (13)	8 E; 0 K (8)	10 E; 1 K (11)	32	1.18
15'ten büyük	11 E; 1 K (12)	16 E; 0 K (16)	22 E; 0 K (22)	51	1.88
Bilinmeyen	3 E; 0 K (3)	-	-	3	0.11
TOPLAM	977	889	842	2708	

Mala yönelik suçlar 1988'de % 65.30, 1989'da % 74.01, 1990'da % 69.95 ile ilk sırayı almaktadır. Üç yılın ortalaması % 69.60'ur. Devletin koyduğu kural ve yasaklara karşı işlenen suçların 1988'de ikinci sırayı aldığı, 1989 ve 1990'da dördüncü sıraya indiği dikkati çekmiştir.

"Ehliyetsiz ve kayıt tescilsiz araç kullanma" suçu işleyen çocuklar 1989 yılından itibaren farik-i mümeyyizlik muayenesine gönderilmemektedir. 2918 sayılı Karayolları Kanunu'nda değişiklik yapılmasıyla ilgili 3.11.1988 tarih 9966 sayılı yasaya göre "kayıt tescilsiz ve ehliyetsiz araç kullanma" suçunu işleyenlere uygulanan para cezaları görevli memurlarca derhal alınmaktadır (11). Bu çocuklar ancak maddi hasarlı ya da yaralamalı trafik kazasına sebep olduklarında muayeneye gönderilmektedirler.

Tablo II'de de izlendiği gibi 1989 ve 1990'da ikinci sırayı şahsa yönelik suçlar almaktadır. Görülme oranı 1988'de % 13.30, 1989'da % 16.98, 1990'da % 18.52 olarak saptanmıştır. Ortalama % 16.53'tür. Seksüel suç yüzdesi 1988'de 3.58, 1989'da 5.39, 1990'da 7.60 olarak dikkati çekmiştir. Üç senenin ortalaması % 5.42'dir.

Tablo II. Suç çeşitlerinin görülme sıklığı.

Suç Cinsi	1988 Sayı (%)	1989 Sayı (%)	1990 Sayı (%)	Toplam Sayı (%)
A- MALA YÖNELİK SUÇLAR				
1. Hırsızlık	582 (59.57)	571 (60.29)	536 (63.95)	1689 (62.37)
2. Emniyeti suistimal suretiyle hırsızlık	12 (1.22)	23 (2.58)	11 (1.3)	46 (1.69)
3. Dolandırıcılık	1 (0.1)	5 (0.56)	2 (0.23)	8 (0.29)
4. Sahtecilik	3 (0.3)	7 (0.78)	1 (0.11)	11 (0.4)
5. Gasp	6 (0.61)	19 (2.13)	13 (1.54)	38 (1.4)
6. Mala zarar verme (Izrar)	18 (1.84)	10 (1.12)	16 (1.9)	44 (1.62)
7. Buluntu malda hak iddiası (Lukata)	3 (0.3)	4 (0.44)	2 (0.23)	9 (0.33)
8. Kundakçılık (Kasden yangın çıkarma)	3 (0.3)	5 (0.56)	2 (0.23)	10 (0.36)
9. Tedbirsizlik dikkatsizlik sonucu yangına sebebiyet	8 (0.81)	11 (1.23)	4 (0.47)	23 (0.84)
10. Konut dokunulmazlığını ihlal ve zorla hak alma	2 (0.2)	3 (0.33)	2 (0.23)	7 (0.25)
TOPLAM	638 (65.3)	658 (74.01)	589 (69.95)	1885 (69.6)
B- ŞAHSA YÖNELİK SUÇLAR				
1. Müessir fiil sonucu kasden yaralama	92 (9.41)	91 (10.23)	90 (10.68)	273 (10.08)
2. Tedbirsizlik dikkatsizlik sonucu yaralama	16 (1.63)	23 (2.58)	31 (3.68)	70 (2.58)
3. Kasden adam öldürme	- (0.0)	2 (0.22)	6 (0.71)	8 (0.29)
4. Tedbirsizlik dikkatsizlik sonucu ölüme sebebiyet	2 (0.2)	2 (0.2)	- (0.0)	4 (0.14)
5. Hakaret ve tehdit	15 (1.53)	1 (1.12)	16 (1.9)	41 (1.51)
6. İfira	2 (0.2)	0 (0.0)	1 (0.11)	3 (0.11)
7. Telefon ya da mektupla rahatsız etme	3 (0.3)	23 (2.58)	11 (1.3)	37 (1.36)
8. İntihara teşebbüs	- (0.0)	- (0.0)	1 (0.11)	1 (0.03)
TOPLAM	130 (13.3)	151 (16.98)	156 (18.52)	437 (16.13)
C- SEKSÜEL SUÇLAR				
1. Sarkıntılık ve adaba aykırı hareketler	4 (0.4)	10 (1.12)	7 (0.83)	21 (0.77)
2. Irza yönelik suçlar	31 (3.17)	38 (4.27)	57 (6.76)	126
TOPLAM	35 (3.58)	48 (5.39)	64 (7.6)	(4.65)147 (5.42)
D- DEVLETE KARŞI İŞLENMİŞ SUÇLAR				
1. Trafik kanununa muhalefet	141 (14.43)	5 (0.56)	6 (0.71)	152 (5.61)
2. Görevli memura karşı işlenen suçlar	4 (0.4)	4 (0.44)	3 (0.35)	1 (0.4)1
3. Yalnız dini nikah+çocuğunu sokağa terketme	1 (0.1)	2 (0.22)	2 (0.23)	5 (0.18)
4. Orman suçları	16 (1.63)	11 (1.23)	13 (1.54)	40 (1.47)
5. Suça yardım (delilleri yok etme, yalancı şahadet)	- (0.0)	2 (0.22)	- (0.0)	2 (0.07)
6. Yasak avlanma	2 (0.2)	- (0.0)	- (0.0)	2 (0.07)
7. Ruhsatsız silah bulundurma	3 (0.3)	- (0.0)	2 (0.23)	5 (0.18)
8. Alkollü olarak rezalet çıkarma	1 (0.1)	2 (0.22)	1 (0.11)	4 (0.14)
9. Pasaport kanununa muhalefet	2 (0.2)	3 (0.33)	- (0.0)	5 (0.18)
10. Siyasi suçlar	1 (0.1)	1 (0.11)	5 (0.59)	7 (0.25)
11. Askeri yasak bölgeye girme	3 (0.3)	1 (0.11)	- (0.0)	4 (0.14)
12. Cezaevinden firar	- (0.0)	1 (0.11)	- (0.0)	1 (0.03)
13. Evden kaçma	- (0.0)	- (0.0)	1 (0.11)	1 (0.03)
TOPLAM	174 (17.8)	32 (3.59)	33 (3.91)	239 (8.82)

Hırsızlık 3 senelik süre içinde en çok işlenen suç olarak tesbit edilmiştir (% 62.37). 1988 yılında ikinci sırayı % 14.43 ile "ehliyetsiz ve kayıt tescilsiz araç kullanma" suçu alırken, 1989 ve 1990'da "müessir fiil sonucu kasten yaralama" ikinci sıraya çıkmıştır. 1989 ve 1990 yıllarında üçüncü sırayı ırza yönelik suçlar, dördüncü sırayı ise "tedbirsizlik dikkatsizlik sonucu yaralama" suçu almaktadır.

Gruplar halinde işlenen suçların tüm suçlara oranının 1988'de % 32.15, 1989'da % 35.10, 1990'da % 39.55 olduğu belirlenmiştir. En yüksek oranlar gasp (% 63.15), hırsızlık (% 44.04) ve ızzar (% 40.90) gibi mala yönelik suçlarda tesbit edilmiştir (Tablo III). Muayeneye aynı cins suçtan değişik tarihlerde gelen çocuklarla bir defada aynı suçu birden fazla işlediği iddiasıyla gönderilen çocuklar araştırıldığında, diğer suçlarda düşük tekrar yüzdesi görülürken hırsızlıkta bu oran 1988'de % 6.52, 1989'da % 15.58, 1990'da % 13.61 olarak belirlenmiştir.

1988 yılında muayeneye gelen 977 çocuktan 8'inin farik-i mümeyyiz olmadığı saptanmış, bunların 1'inde zeka geriliği, 7'sinde yaş küçüklüğü nedeniyle bu sonuca varıldığı görülmüştür. 1989 yılında muayenesi yapılan 889 olgu arasında belirlenen 9 çocuktan 3'ünün, 1990'da 842 olgu arasında belirlenen 6 çocuktan 1'inin zeka geriliği nedeniyle farik-i mümeyyiz olmadığı dikkati çekmiştir. 1988-1990 yılları arasında suç işledikleri iddiasıyla muayeneye gönderilen sağır-dilsizlerin hepsinin erkek ve işledikleri suçun da farik-i mümeyyizi oldukları belirlenmiştir. 1988'de 4, 1989'da 2, 1990'da 8 olmak üzere 14 sağır-dilsiz muayene edilmiş, işlenen 14 suçun 7'sinin hırsızlık, 4'ünün müessir fiil, 2'sinin resmi mercilere direnme, 1'inin ırza tecavüz olduğu görülmüştür. Yaş ortalaması 22.2'dir.

Suçların yılın aylarına dağılımında belirgin bir fark görülmemesi nedeniyle işlenen suçlar ile aylar arasında bir ilişki kurulamamıştır.

Tablo III. Gruplar halinde işlenen suçlar.

SUÇ CİNSİ	1988 Sayı (%)	1989 Sayı (%)	1990 Sayı (%)	Toplam Sayı (%)
Gasp	4 (66.66)	13 (68.42)	7 (53.84)	24 (63.15)
Hırsızlık	250 (42.95)	239 (41.85)	255 (47.57)	744 (44.04)
İzzar	9 (50)	1 (5.62)	8 (50)	18 (40.9)
Diğerleri	47 (4.81)	50 (34.08)	53 (6.29)	150 (5.53)
TOPLAM	310 (31.72)	303 (34.08)	323 (38.36)	936 (34.56)

Diğer suçlarda oran az olduğu için tabloya dahil edilmemiştir.

TARTIŞMA

Yayınlarla uyumlu olarak en çok suç işlenen yaştan 14, en sık işlenen suç grubunun ise mala yönelik suçlar olduğu dikkati çekmiştir (1,4-7,9). Üç senenin ortalamasında ikinci sırayı % 16.13 ile şahsa yönelik suçlar almakta, devlete karşı işlenen suçlar %8.82'lik bir oranla üçüncü sıraya yerleşmektedir. Seksüel suçlar ise %5.42 ile sonuncu sırada yer almaktadır. 1988 yılında devletin koyduğu yasak ve kurallara karşı işlenen suçlar ikinci sırayı alırken, 1989 ve 1990'da büyük bir düşüş göstermiştir. Bu düşüş bu bölümde en sık karşımıza çıkan "sürücü belgesiz ve kayıt tescilsiz araç kullanma" suçu nedeniyle 1989'dan itibaren çocukların muayeneye gönderilmeyişlerine bağlanabilir. Bu çocukların ancak maddi hasarlı ya da yaralamalı trafik kazasına sebep olduklarında muayeneye yollanmaları 1989-1990 yıllarında suç sayısının nispi olarak azalmasına sebep olmuştur.

Diğer yayınlarda belirtildiği gibi en çok işlenen suç % 62.37 ile hırsızlıktır (1,4-7,9); % 14.43 oranla 1988'de 2. sırayı alan sürücü belgesiz ve kayıt tescilsiz araç kullanma suçu 1989 ve 1990'da yerini "müessir fiil sonucu kasten yaralama" suçuna bırakmıştır. 3 senenin ortalamasında üçüncü sırayı % 2.58 ile "tedbirsizlik dikkatsizlik sonucu yaralama" suçu almaktadır. Uyuşturucu madde kullanma ve satma suçlarına rastlanılmamıştır.

Kaynaklarda vurgulandığı gibi (5,8) ülkemiz genelinde bireysel suçlar başta gelmekle birlikte ilimizde gruplar halinde suç işleme oranının her sene arttığı (ortalama % 34.56) ve bunun daha çok gasp, hırsızlık ve ızzar gibi mala yönelik suçlarda daha yüksek oranlarda görüldüğü dikkati çekmiştir. 3 senenin ortalaması gaspta % 63.15, hırsızlıkta % 44.04, ızzarda % 40.90 olarak tesbit edilmiştir. Suç cinsi ile suç işlenen aylar arasında bir ilişki kurulamamıştır. Tekrarlayan suçlar araştırıldığında diğer suçlarda düşük tekrar yüzdesi görülürken, hırsızlıkta bu oran % 11.90 olarak tesbit edilmiştir.

3 yıl içinde farik-i mümeyyiz olmadığı saptanan 23 çocuğun 5'inde zeka geriliği, 18'inde yaş küçüklüğü nedeniyle bu sonuca varıldığı anlaşılmıştır. Bu süre içinde muayeneye gönderilen 14 sağır-dilsizin hepsinin erkek ve işledikleri suçun farik-i mümeyyizi oldukları belirlenmiştir. Yaş ortalaması 22.2'dir.

KAYNAKLAR

- 1 Aydın, C., Kabaklıoğlu, M.T. (1987) *Ege Tıp Derg.*, 26, 625-634.
- 2 Dönmezer, S. (1984) *Kriminoloji*, Filiz Kitabevi, 7.bası, İstanbul.
- 3 Dönmezer, S., Erman, S. (1985) *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku*, s. 291, Hışmet Matb., İstanbul.
- 4 Katkıcı, U., Doğaner, İ., Aydın, C., Saygılı, R. (1990) *Ege Tıp Derg.*, 29, 368-371.
- 5 Yavuzer, H. (1982) *Çocuk ve Suç*, s. 19-63, Alın Kitaplar Yayınevi, İstanbul.
- 6 Yücel, M.T. (1986) *Kriminoloji "Suç ve Ceza"*, s. 61-76, Adalet Teşkilatını Güçlendirme Vakfı, Ankara.
- 7 Ertürk, S., Ege, B. (1989) *Ege Tıp Derg.*, 28, 2563-2567.
- 8 Yörükoğlu, A. (1987) *Gençlik Çağı*, s. 291-327, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.

- 9 Lewis, D.O. (1985) *Textbook of Psychiatry*, pp. 1754-1760, Williams&Wilkins, Baltimore
- 10 Güner, Ş. (1981) *Türk Ceza Kanunu*, s. 52-57, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.
- 11 Çoker, F., Kazancı, F., Kazancı, M. (1990) *Türkiye Cumhuriyeti Kanunları*, Cilt 9, s. 9925-9972, Kazancı Matbaacılık Sanayi, İstanbul.

Ayrı baskı için:

Dr. İ. Hamit Hancı
Ege Üniversitesi, Tıp Fakültesi
Adli Tıp Anabilim Dalı
35100 Bornova, İzmir, Türkiye